

ATITUDINI ȘI REPREZENTĂRI ÎN CONDIȚIA DE PRIZONIER A MAIORULUI GHEORGHE CARACAS

Petre DIN¹

ATTITUDES AND ASPECTS OF MAJOR GHEORGHE CARACAS' LIFE AS WAR PRISONER

ABSTRACT

Major Gheorghe Caracas is an epitome of the Romanian officer serving in the army during the First World War and fighting for the independence of Transilvania, who, during combat, was made prisoner by the German-Austrian-Hungarian forces.

His book, „Din zbuciumul captivității. De la 3 noiembrie 1916 până la 30 iunie 1918”, is a brilliant plea for patriotism, for the soldiers' courage and their military honor. The book material creates the portrait of the Romanian officer who was both strict and careful with fulfilling his military duties, as well as defined by a strong sense of personal dignity. His numerous attempts to break free from the prisoner camp are proof to that.

It was on January 27, 1917, when the German were celebrating Wilhelm II's birthday, major Gheorghe Caracas decided it was the right moment to evade. Taking advantage of the guardians' lack of vigilance, he cuts the wire enclosure, sneaks out and runs away from the camp. His attempt failed as he was identified at the Wurzburg railway station and sent back the Marienburg prisoners' camp.

Keywords: Gheorghe Caracas, prisoner, First World War, Transilvania, the German-Austrian-Hungarian.

După 1990, anul de debut al efervescentei în viața intelectuală a României², cerința primordială a publicului de a se informa asupra realităților secolului al XX-lea a determinat publicarea unor însemnări, memorii sau jurnale elaborate atât de personalități, dar și de oameni obișnuiți care au traversat experiențe dureroase pentru condiția umană. Prin specificul lor de istorie trăită, memoriile vin să completeze informațiile istoriei oficiale, iar farmecul exprimării lor literare le conferă un interes documentar special celor dornici de a detecta istoria prin prisma acestor surse de informare.

Referindu-se la memoriile diverselor personalități, Ion Bulei susține că „Însemnările” lui Titu Maiorescu sunt seci și mai mult notări zilnice, circumscrise întâmplărilor pe care le traversează autorul. „Notele politice” ale lui Alexandru Marghiloman sunt doar mărturii documentare, „Amintirile” lui Constantin Argetoianu reflectă verva și talentul său literar, dar ele aparțin unei personalități deficitare la aspectul integrității morale. „Notițele zilnice” ale generalului Alexandru Averescu sunt în fond un jurnal de campanie, în timp ce „Memoriile” lui Sextil Pușcariu aparțin unui om de mare cultură și sunt superioare celorlalte printr-o intensă trăire a unor

¹ Profesor, doctor în istorie, Liceul Teoretic „Gheorghe Lazăr”, Avrighi;
e-mail: petre_din@yahoo.com.

² Keith Hitchins, *Scurtă istorie a României*, traducere Lucia Popovici, Iași, Editura Polirom, 2015, p. 335.

evenimente tulburătoare pentru devenirea românilor în prima jumătate a secolului al XX-lea³.

Încadrat aceluiași gen literar, „Amintiri și icoane din trecut” reliefează demersul de a recupera istoria vieții de familie, a elitei culturale și sociale din Oltenia, de la finalul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Georgeta Filitti menționează că orașul Craiova este prezentat de autoare ca având case spațioase, dotate cu mobile prețioase, pian, tablouri, statui, covoare cumpărate din Orient, în care socializează o societate cu vestimentație pariziană sau vieneză. Cu o franchețe deosebită afirmă că nu este o retrospectivă idealizată, pentru că sunt și ulițe desfundate, unde există riscul să-ți distrugi tocurile Louis XV, sau interiorul unei case mai puțin îngrijite al unei boieroace. În ciuda schimbărilor care au loc până în 1908, Olga Gigurtu consideră că viața este mai sigură, mai igienică, dar și mai monotună. Nu se mai utilizează lumânările din seu sau de ceară, nici călătoria cu poșta sau înnoptarea în hanuri pline de neprevăzut. Dispariția acestei lumi este tocmai motivul care o determină pe autoare să înfățișeze panorama cât mai veridică a acestei societăți care se destramă lăsând locul alteia, fapt care o relevă ca fiind contemplativă, visătoare, dar și stăpânită și critică⁴.

Demersul nostru își propune să restituie condiția de prizonier a unui ofițer român privat de libertate și de posibilitatea de a acționa în virtutea conștiinței sale, în care sunt amalgamate momentele deprimante, dar și cele de captivitate conformă convențiilor și normelor internaționale aflate în vigoare.

Maiorul Gheorghe Caracaș reprezintă paradigma ofițerului român implicat în Primul Război Mondial pentru eliberarea Transilvaniei și care, în confruntarea cu trupele germano-austro-ungare, a ajuns în ipostaza de prizonier în închisorile germane. Volumul său, „Din zbuciumul captivității. De la 3 noiembrie 1916 până la 30 iunie 1918”, este în fond o pledoarie în favoarea patriotismului, vitejiei soldaților și a sentimentului onoarei militare. Însemnările sale transmit posterității imaginea unui ofițer cu educație militară antebelică, riguros în îndeplinirea obligațiilor de război și dotat cu un curaj extraordinar. Aceste caracteristici derivă cu certitudine din comportamentul său pe câmpul de luptă cu adversarul, dar și din condiția de prizonier, când a efectuat mai multe tentative de evadare. Militantismul ardent în slujba cauzei naționale, cultivarea demnității românești, asumarea angoaselor și frustrărilor ce incumbă implicarea în orice conflict militar, problema desăvârșirii identității naționale sunt valori care îl motivează în acest demers eroic.

Începutul promițător al campaniei din Transilvania a fost urmat de ofensiva forțelor germano-austro-ungare conduse de generalul Erich von Falkenhayn, șef al Statului Major General german, care a determinat retragerea trupelor române și rezistența eroică la trecători⁵. Bătălia de pe Valea Prahovei și de la Clăbucetul Taurului sunt câteva exemple în acest sens și unde soldații români, urmași ai vânătorilor de

³ Ion Bulei, *Cuvânt înainte*, în Sextil Pușcariu, „Memorii”, ediție de Magdalena Vulpe, prefată de Ion Bulei, note de Ion Bulei și Magdalena Vulpe, București, Editura Minerva, 1978, p. V.

⁴ Georgeta Filitti, *Prefață*, în Olga Gigurtu, „Amintiri și icoane din trecut”, București, Editura Corint Books, 2015, p. 5-7.

⁵ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 261.

la Grivița, s-au opus cu dârzenie superiorității numerice și tehnice a inamicului. După cumplite ciocniri, rezistența românilor a cedat și la 3 noiembrie 1916 maiorul Gh. Caracaș și locotenentul Horia Lazăr au căzut prizonieri trupelor adverse⁶.

Conform lui Ion Bulei, autorul prefetei volumului, cartea lui Gh. Caracaș nu are virtuți literare, iar eroii nu sunt dominați de frământările sufletești specifice persoanei aflate în captivitate⁷. Preluați de pe câmpul de luptă, cei doi sunt transportați la Predeal, unde autorul surprinde imaginea sumbră a localității. Locuințele fuseseră transformate în grajduri, curțile erau ocupate de trăsurile și de bucătării, iar pe străzi erau omniprezente coifurile trupelor germane și austro-ungare. De la Predeal sunt escortați într-un vagon de vite la Brașov și ulterior la Sibiu. Atent la detalii, minuțios în descrieri, maiorul Gheorghe Caracaș susține că traseul Brașov-Sibiu, care era parcurs în mod normal în cinci ore, de această dată a fost străbătut în trei zile. În acest context autorul descrie imaginea sumbră a condiției de prizonier, caracterizată prin suferința generată de frig și foame, încât santinela, sergentul german Schreiber, i-a dăruit o parte din rația sa de pâine⁸.

În ciuda traumelor provocate de pierderea libertății, prizonierul român este informat despre operațiunile militare de pe frontul românesc. „Aici aflai pentru prima dată vestea dezastrului nostru și fui adânc zguduit când auzii că dușmanul izbutise să intre în țară”⁹. Termenii uzitați de citat semnifică impactul negativ al dezastrului armatei române și al pătrunderii armatelor Puterilor Centrale în România la nivelul sensibilității sale. Textul face referire, însă, și la limbajul patriotismului modern, care în concepția istoricului Simona Nicoară este legat de eroism, spirit de sacrificiu și apărarea patriei. Perceput în această manieră, patriotismul exprimă atașamentul față de familie, comunitatea locală și pământul nașterii¹⁰. Afirmatiile istoricului clujean sunt valori împărtășite de autor și ele derivă din lectura memoriilor sale.

Din această perspectivă, condiția de prizonier implică privarea de libertate și asumarea unor condiții dificile de detenție. Cazarma honvezilor din Sibiu era arhetipul mizeriei, al malnutriției și al umilințelor personale. Mizeria a fost desăvârșită prin existența păduchilor, paraziți care au fost percepuți ca o adevărată plagă ce amplifică insecuritatea colectivă. Reacția sa vehementă, care discreditează condițiile de igienă, indiferența autorităților pentru starea lor de spirit denotă, în fond, spiritul său combativ și o critică acerbă a realităților din cazarma sibiană: „Timpul petrecut la Sibiu îmi va rămâne pe veci neuitat, ca una din cele mai negre pagini din viața de prizonier. Eram tratați ca animalele. O bucătică de pâine și un blid de lături ne erau hrana de toate zilele. Niciodată nu voi uita amara priveliște pe care o înfățișau bieții ofițeri înfomețați, fiecare cu câte un ciob de oală sau cu o cutie goală de conserve în mână, trecând rând pe rând să-și primească «hrana» din cazan”¹¹.

⁶ Maior Gh. Caracaș, *Din zbuciumul captivității. De la 3 noiembrie 1916 până la 30 iunie 1918*, ed. a III-a revizuită, prefată I. Bulei, București, Editura Corint Books, 2016, p. 13-15.

⁷ I. Bulei, *Prefață*, în Maior Gh. Caracaș, *op. cit.*, p. 7.

⁸ Maior Gh. Caracaș, *op. cit.*, p. 17.

⁹ *Ibidem*, p. 18.

¹⁰ Simona Nicoară, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2002, p. 146-147.

¹¹ Maior Gh. Caracaș, *op. cit.*, p. 18.

Textul de față este un excelent argument în sprijinul ideii formulate de Claude Lévi-Strauss în virtutea căreia limbajul poate fi analizat ca un produs al culturii; o limbă utilizată într-o societate semnifică cultura generală a societății și, într-un alt sens, este o parte a culturii¹². Subsumat acestui enunț teoretic este și faptul că limbajul folosit de maiorul român reflectă cultura unei generații instruite în perioada antebelică, care se hrănește din idealul unității naționale și pentru realizarea acesteia își asumă riscul propriei vieți, implicându-se în Marele Război și suportă cu demnitate privațiunile condiției de prizonier. El deconspiră abuzurile la care sunt supuși prizonierii, depersonalizarea constantă, dar invocă și imperativul unei afectivități față de camarazii aflați în suferință.

Dar ceea ce niciun univers de detenție nu reușește, este evident că nici regimul închisorii din Sibiu nu a diminuat: sentimentul trăirii în comun a privațiunilor și al cultivării relațiilor afective între prizonieri. Concludente în acest sens sunt însemnările autorului care evidențiază spiritul pregnant de într-ajutorare ca un factor de coeziune în mica comunitate din cazarma de honvezi în orașul de pe malurile Cîmbului: „Împreună cu camarazii Horia Lazăr, Orășanu, Popovici și Bastaki, strănși cu toții într-un colț, ne găseam în cea mai desăvârșită dragoste frățască, mângâierea vremurilor amare prin care treceam și noi, și țara. Frățeste am trăit tot timpul, iar cei 90 de lei, singurii bani ce-i aveam asupra mea în clipa când am fost făcut prizonier, au fost unica noastră avere, care cu multă chibzuială fu administrată de Bastaki. În această stare de neagră mizerie și de apăsare sufletească am stat mai bine de două săptămâni”¹³.

În pofida acestor asperități cotidiene se profilează la orizont imaginea plecării în Germania. În accepția prizonierilor, deplasarea în necunoscut reprezenta o alternativă mai optimistă prin comparație cu realitățile oferite de cazarma honvezilor din Sibiu. În curând dezamăgirile au fost intense, speranțele într-un regim mai blând de detenție spulberate și calvarul captivității a continuat. La începutul lunii decembrie 1916, trei sute de ofițeri români escortați de gardieni germani au fost îmbarcați în vagoane în direcția Germania. Timp de nouă zile au străbătut teritoriul inamicului, înfometăți și însetați, mâncând o singură dată pe zi ciorbă de orez, gulii sau păsat. În schimb, Gheorghe Caracaș remarcă curățenia și igiena impusă de gardienii germani, desigur, și pentru securitatea propriilor persoane¹⁴.

Deplasarea prin Austria i-a oferit posibilitatea să admire spiritul de ordine și organizare al germanilor. A fost impresionat de modul practic al funcționării băilor, care, deși construite în simple barăci de lemn, erau destul de confortabile. Avantajul deloc neglijabil consta în faptul că băile din orașul Oppeln puteau fi frecventate de 5.000 de persoane, care simultan se îmbăiau și se dezinfectau. Ajunși în Germania, autorul constată mai multă rigurozitate în circulația trenurilor, dar și lipsa de alimente, fapt care a alimentat sentimentul insecurității prizonierilor¹⁵.

¹² Claude Lévi-Strauss, *Antropologia structurală*, prefată de Ion Aluaș, traducere din limba franceză de I. Pecher, București, Editura Politică, 1978, p. 84.

¹³ Maior Gh. Caracaș, *op. cit.*, p. 18-19.

¹⁴ *Ibidem*, p. 19-20.

¹⁵ *Ibidem*, p. 21.

Realizând o introspecție asupra celor nouă zile petrecute pe itinerarul Sibiu-Stralsund, autorul subliniază condiția mizerabilă a prizonierului român în captivitatea germană: „Nouă zile de-a rândul am fost supuși la torturi supraomenești. Eram ținuți în loc ceasuri întregi pe la fiecare stație, pentru a lăsa liberă trecerea trenurilor încărcate de trupe, muniții și materiale care se îndreptau spre ai noștri. Trupele erau numai din contingente tinere, copii în vârstă încă fragedă, dar plini de avânt și de entuziasm, pe care și-l manifestau mai cu înflăcărare când treceau pe lângă trenul nostru, pe lângă noi, cei umiliți, care abia mai puteau suporta zgomotele asurzitoare și expansiunea lor brutală, necum să ne mai ridicăm ochii spre a-i privi în față”¹⁶.

Interesante informații sunt oferite de autor în ceea ce privește imaginea germanilor la nivelul sensibilității austriece și ungare. În viziunea lui Klaus Heitmann, oricât de discutabilă ar fi alcătuirea de stereotipuri ce provin din reprezentările pe care o comunitate etnică le focalizează asupra alteia, ele se bazează totuși pe experiențe istorice obținute fie prin relații pașnice, fie prin acțiuni militare¹⁷. Conform enunțului, alianța politică și militară dintre Germania și Austro-Ungaria le-au facilitat contacte mai strânse, iar rezultatul se reflectă prin crearea de imagini între cele două popoare.

Deplasarea prin Ungaria i-a oferit posibilitatea maiorului Gheorghe Caracaș să remarce sentimentul de antipatie pe care îl nutresc ungurii și austriezii împotriva germanilor, alimentat de rigoarea disciplinei, în ciuda faptului că alcătuiau aceeași alianță. Contactul cu spațiul germanic i-a amplificat convingerea că germanii, prin hotărârea, organizarea și disciplina lor, sunt un popor de neînvins¹⁸.

Ajunși la Stralsund, o insulă din Marea Baltică, prizonierii au trebuit să se confrunte cu șocul informației ocupării Bucureștiului de germani, sărbătorită cu mult fast pe străzile orașului. Sugestive pentru starea de spirit existentă la nivelul sensibilității prizonierilor români sunt însemnările autorului care relevă entuziasmul populației civile la succesul armatelor Puterilor Centrale: „Prin orașul împodobit de sărbătoare, furăm purtați ca trofee de război, în expansiunile de bucurie ale copiilor și ale întregii populații, care strigau cât îi ținea gura: «Bukarest germammen»”¹⁹.

Itinerarul concentraționar nu este unul de natură contemplativă, ci dimpotrivă, maiorul Gh. Caracaș ne informează asupra peisajului geografic, a infrastructurii lagărului Dänholm și a condiției de prizonier. Era unul din lagărele cele mai bine amenajate din Germania, având paturi cu învelitori curate și confort satisfăcător, șase cantine, o sală de muzică și o biserică rusească. Astfel dotat, ar fi putut deveni un ideal de lagăr, dacă și alimentația ar fi fost suficientă. Meniul prizonierilor era alcătuit din supe de capustă, gulii și păsări, fapt care le genera prizonierilor un acut sentiment de foame. În schimb, regimul de detenție era atât de lejer, încât mulți dintre ofițeri se ocupau în timpul zilei cu pescuitul pe luciul apei din lagăr²⁰.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Klaus Heitmann, *Imaginea românilor în spațiul lingvistic german, 1775-1918. Un studiu imagologic*, ediția a II-a, traducere și adaptare de Dumitru Hâncu, Iași, Editura Polirom, 2014, p. 45.

¹⁸ Maiorul Gh. Caracaș, *op. cit.*, p. 22.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*, p. 23-24.

Minuțiozitatea descrierilor, preocuparea sporită pentru detalii se reflectă în fiecare pagină a volumului său. Ele devin repere esențiale în prezentarea programului unei zile în lagăr, fapt ce poate să satisfacă nevoia de cunoaștere a omului de cultură care va lectura însemnările sale. Camaradul de cameră, Papa Darian, face focul în cameră și în jurul orei 8.00 prizonierii coborau la cafea și la apel. După apel treceau în revistă cantinele, citeau jurnale și răsfoiau câte o revistă. La ora 12.00 serveau meniul alcătuit din capusta (varză) și morcovi, și un pahar de surogat de bere. Seara urma din nou ciorba de zarzavat și linte, apelul de la ora 20, după care nu mai era permisă părăsirea camerei, iar la ora 22 se stingea lumina. Cu toate acestea, activitățile prizonierilor români degajau o melancolie, alimentată de amintirile vieții de odinioară și de dorul după cei dragi rămași acasă. Astfel se derulau zilele monotone, unde caracteristică era rutina vieții obișnuite, până în ajunul Sărbătorii Crăciunului anului 1916²¹.

Sărbătoarea Nașterii Domnului s-a desfășurat în aceeași atmosferă deprimantă ca și cea a zilelor precedente, în care indispoziția și regretele după cei dragi amplificau starea de melancolie. În acest context, sensibilitatea prizonierilor era dominată de incertitudinea asupra existenței propriilor familii, despre care nu mai aveau nicio informație, idee reliefată cu tristețe de autor: „Cine știe ce-or deveni ai mei, nevasta mea, copilul meu! O, dacă aș ști cel puțin că trăiesc, aș mai avea o rază de nădejde, o dulce mângâiere. Dar, vai, niciunul nu mai știu de celălalt”²². Cu toate acestea, autoritățile lagărului s-au străduit să imprime zilei un decor de sărbătoare, așezând un pom împodobit în sala de mese. Spiritul Crăciunului a fost resimțit intens de cei privați de libertate la Dănholm și s-a manifestat prin rugăciuni către Bunul Dumnezeu pentru sprijinul și fericirea celor dragi. Îngenuncheați în fața altarului, cuprinși de evlavie și pietate, prizonierii și-au regăsit mângâierea sufletelor confruntate cu un acut sentiment de tristețe și dezolare: „Așa trecu Crăciunul nostru, în lacrimi nesfârșite de dorul celor lăsați fără mângâiere, îndurerați de soarta țării și cu inima strânsă de ziua noastră de mâine”²³.

Analizând din perspectivă hermeneutică ultima informație, avem indicii să considerăm că atitudinile și comportamentul maiorului Gh. Caracaș se inserează fenomenului de credință descris de Neagu Djuvara. În concepția sa, confruntat cu nesiguranța și nedreptatea, românul își percepe salvarea în biserică. Îngenuncheat în fața iconostasului din biserică, el se consideră ocrotit, izbăvit, poate și iubit. Caracteristicile esențiale ale religiei sale sunt umilința și acceptarea cu seninătate a voinței lui Dumnezeu. Mățăniile, semnul crucii, sărutarea icoanelor pe picioarele însângerate ale lui Christos nu sunt gesturi ostentative, ci exprimă smerenie, pocăință și rugăciuni către nesfârșita milă a lui Dumnezeu²⁴. Conform acestei viziuni, constatăm că reprezentările și atitudinile maiorului român se integrează în formele tradiționale ale credinței creștine care cultivă smerenia, pocăința și încrederea în Dumnezeu: „Numai

²¹ *Ibidem*, p. 24-25.

²² *Ibidem*, p. 25.

²³ *Ibidem*, p. 25-26.

²⁴ Neagu Djuvara, *Între Orient și Occident. Țările Române la începuturile epocii moderne (1800-1848)*, traducere din franceză de Maria Carpov, București, Editura Humanitas, 2007, p. 166.

în Dumnezeu își găsește fiecare tăria sufletului și în nădejdea clipelor de mai bine, cari nu pot să întârzie prea mult ...”²⁵.

Însemnările din lagărul de la Dänholm sunt fragmente autentice de istorie, trecute prin filtrul sensibilității sale și trăite la intensitate maximă de autor. Descrierile sale argumentează ideea că în principiu ofițerii prizonieri au fost tratați corespunzător, având spații de cazare dotate cu infrastructură adecvată corpului ofițeresc, nu au fost jigniți în sentimentele lor naționale, având un program lejer de-a lungul zilei, nu s-au confruntat cu niciun comportament dezumanizant din partea autorităților lagărului, dar având totuși un regim alimentar deficitar.

Revelionul anului 1916 îl găsește printre prizonierii lagărului Ostenholzen Moor-Schwarstadt, eveniment care îi conferă șansa unei introspecții în timp asupra semnificației zilei de 1 ianuarie. Involuntar, Gh. Caracaș reactualizează petrecerile din familie specifice anilor trecuți și le compară cu realitățile nefaste din prezent, ce decurg din condiția de prizonier într-un lagăr german, departe de cei dragi și de patria sa ocupată de inamic. Regretele sunt cu atât mai intense, cu cât lagărul este construit în mijlocul unui câmp mlăștinos și izolat, în care sunt adăpostiți într-o baracă din lemn 250 de ofițeri. Lenjeria murdară, saltelele umplute cu așchii din lemn, pături subțiri care degajă praf și mizerie reprezintă tot confortul prizonierilor. Ca un semn distinctiv purtau bandă la mână și erau păziți de santinele înarmate cu mitraliere. Cu franchețe, recunoaște că trebuia să fii înzestrat cu energii supraomenești pentru a rezista dificilelor condiții din lagăr, jignirilor aduse în mod constant și profunde deprimări care se instalează treptat în sensibilitatea prizonierilor²⁶.

Confruntat cu dificila condiție existențială a noului lagăr și nevoia primordială de libertate, maiorul român consimte că unica soluție de salvare este evadarea. Fuga din acest spațiu punitiv i-a consumat zile și nopți, alcătuind zeci de planuri pentru a se focaliza pe cel mai sigur mijloc de a evada din lagăr. Instinctul de conservare i-a consolidat și mai mult decizia de a părăsi lagărul care îl obseda și îl motiva în vederea îndeplinirii acesteia. În acest sens, s-a mobilizat consultând harta Germaniei pentru a localiza cu precizie depărtarea lagărului de frontieră și adoptarea unei strategii care să-i asigure succesul evadării. Fuga din Germania se putea realiza fie prin Olanda, traseul cel mai scurt, dar și prin Elveția, deplasare care era mai anevoioasă, însă prezenta mai multe șanse de succes datorită faptului că făcea dificilă urmărirea de către poliția inamicului²⁷.

Din acest considerent a optat în favoarea celei de-a doua direcții. Mai mult, a decis să-i deruteze pe germani urmând direcția Berlinului, deoarece care adversar ar fi gândit că un prizonier militar român s-ar putea deplasa chiar spre Berlin. Strategia odată stabilită, îi mai rămâneau mijloacele de îndeplinire. În primul rând, deplasarea pe calea ferată îi era indispensabilă, deoarece mersul pe jos în condițiile gerurilor și viscoalelor germane devenea o imposibilitate. Pe de altă parte, avea grabnică nevoie de bani de cheltuială pe drum, realizând astfel o colectă financiară de la camarazii săi, care însuma aproximativ 90 de mărci și două lire de aur englezești. O-

²⁵ Maiorul Gh. Caracaș, *op. cit.*, p. 28.

²⁶ *Ibidem*, p. 27-28.

²⁷ *Ibidem*, p. 28-29.

dată rezolvată chestiunea banilor, mai trebuiau rezolvate problema hranei de rezervă, cleștele pentru tăiat sârma gardului care înconjura lagărul și problema hainelor civile²⁸.

În privința asigurării hranei a început să facă economii din rația de pâine zilnică, fapt ce demonstra capacitatea sa de mobilizare pentru realizarea evadării: „Trebuia să fi suferit de foame așa cum am suferit noi în lagăr, ca să-și dea cineva seama de câtă putere de voință aveam nevoie, pentru a realiza acest lucru”²⁹. O cutie de conserve de carne, cumpărată cu trei mărci și două cutii de compot cu zaharină completau rația de rezervă de care dispunea maiorul Gheorghe Caracaș. Pe acest fundal sporeau exponențial cu dificultățile vieții din lagăr revolta solitară a conștiinței sale de prizonier și dorința de libertate. În scurt timp și-a procurat cleștele atât de necesar în tăierea sârmei gardului, dar și un veston civil, finalizând, astfel, procurarea celor necesare evadării, rămânând doar alegerea datei în care va realiza părăsirea lagărului³⁰.

În data de 27 ianuarie 1917, germanii celebrează cu mare fast ziua nașterii împăratului Wilhelm al II-lea. Specific sărbătorii este faptul că trupei i se oferă mâncare și băutură din abundență, iar bucuria și veselia de a sărbători erau notele dominante ale mentalității tuturor santinelor. Șase butoaie au fost aduse numai pentru a entuziasma pe soldații care asigurau paza prizonierilor. Calculându-și cu minuțiozitate șansele de evadare, maiorul decide că acesta este contextul adecvat pentru a-și transpune în aplicare planul evadării. Profitând de lipsa de atenție a santinelor, taie sârma care împrejmuia lagărul în așa măsură încât să se strecoare și părăsește lagărul.

Evadarea îi oferă trăirea unor experiențe unice pentru condiția unui prizonier. În aceste condiții, recuperarea libertății, valoarea esențială a naturii umane, devine obiectivul major al lui Gheorghe Caracaș, demers care se reflectă și în însemnările sale: „Pornisem. Pășeam spre libertate! Astăzi nu mai pot să-mi dau seama dacă umblam sau dacă zburam. Știu atât, că nu mă mai țineau picioarele, mânite de atâta dor de ducă. Dezlegasem cătușele grele ale robiei, mă simțeam așa de ușor și de sprinten ... Când m-am văzut în dreptul furnicularului, trecusem mult de raza lagărului. Eram scăpat! Am respirat din fundul plămânilor, cu ochii către cer! Pătruns de o preacurată evlavie, am mulțumit lui Dumnezeu. Apoi o luai la drum de-a lungul șinelor de fier, pe cărăruia bătută de curând”³¹.

Primele momente ale libertății s-au derulat într-un climat geros, când germanii încă mai sărbătoreau până dimineața târziu ziua de naștere a împăratului. Oboseala traseului până la gară, stresul datorat pregătirilor pentru evadare l-au epuizat fizic, dar nu și mental. Ajuns în gară, solicită un bilet în direcția Hanovra și își examinează gesturile pentru a evita orice suspiciune asupra persoanei sale. Vestimentația sa, alcătuită dintr-un veston nou, pantaloni englezești, bocanci americani cu jambiere galbene, îi conferea imaginea unui arendaș sau logofăt de moșie. Vagoanele trenului

²⁸ *Ibidem*, p. 29-30.

²⁹ *Ibidem*, p. 30.

³⁰ *Ibidem*, p. 30-31.

³¹ *Ibidem*, p. 37.

erau aglomerate, deoarece populația care sosise să sărbătorească în ziua anterioară aniversarea Kaizerului se întorcea acum spre casă. În general, dominau soldații și ofițerii în ținută de sărbătoare. Atent la detalii, surprinde contrastul evident între înfățișarea sa deplorabilă, exprimată prin haina mototolită, pantalonii murdari, ghetele și jambiarele ude și hainele curate și de sărbătoare ale persoanelor cu care interferează³².

Strategia asumată inițial de maiorul român era să rămână până seara în Hanovra și să se deplaseze cu trenul de seară la Berlin, dar oboseala primei zile de libertate și a foamei l-au determinat să pornească spre gară și să plece cât mai curând. A remarcat dificultățile aprovizionării cu alimente ale populației germane și introducerea cartelelor la pâine și la carne. De asemenea, a văzut pentru prima dată un zepelin care a traversat văzduhul, un cilindru enorm, alb și strălucitor, producând un zgomot asurzitor³³. Confruntarea în câmpul său vizual cu zepelinul i-a reactualizat impactul devastator al acestuia asupra populației Bucureștiului: „Așa avui și eu parte, pentru întâia oară, să văd acele înfricoșătoare și infernale mașini, care îngroziseră pe bucu-reștenii noștri, prin isprăvile lor criminale, prin omorârea atâtor nenorocite victime, femei și copii nevinovați”³⁴.

Îmbarcat în trenul spre Berlin, Gheorghe Caracaș remarcă vagoanele vechi, compartimentele mici și faptul că a ajuns la destinație după aproximativ 6 ore de călătorie. Contactul cu realitățile gării Friedrich-Bahnhof din Berlin erau deprimante, căci nu avea o sală de așteptare pentru a se adăposti în acea noapte. Clima rece l-a indispus și mai mult, și prima impresie a Berlinului l-a dezamăgit. În acest context decide să se deplaseze din nou cu trenul în direcția Charlottenburg, fapt care îi oferă o nouă panoramă asupra Berlinului, mult diferită de cea a orașului de odinioară. Fără a avea o vervă literară în descrieri, totuși, însemnările sale pot reprezenta o imagine elocventă asupra Berlinului confruntat cu dificultățile Primului Război Mondial. Imaginea de ansamblu este aceea că orașul nu părea a fi Berlinul de altădată pe care umanitatea îl glorifică și despre care se discută atât de mult: „Berlinul nu ieșea din cadrul unui oraș mare obișnuit. Luminile nu mai inundau străzile de odinioară, iar circulația de pe străzi, atât cât o puteam distinge, era din ce în ce mai rară. Din fuga trenului aveam impresia tăcerii și a liniștii, care păreau că domnesc în Berlinul de atunci”³⁵.

Sosit la locuința soților Beldiman, este ascultat cu mult interes de gazde și maiorul povestește despre suferințele compatrioților din lagărul german, peripețiile evadării și interzicerea corespondenței cu țara prin „Crucea Roșie”. Dovedind o prietenească bunăvoință, domnul Beldiman îi prezintă o hartă cu rețeaua de căi ferate din Germania, traseul pe care va trebui să se deplaseze de la Berlin până la frontiera cu Elveția și cel mai avantajos punct de trecere a frontierei. I s-a sugerat că se impune să continue deplasarea spre Leipzig în aceeași noapte cu trenul de ora 00.25, fiind însoțit la plecare de către gazde³⁶.

³² *Ibidem*, p. 41-55.

³³ *Ibidem*, p. 60.

³⁴ *Ibidem*, p. 59.

³⁵ *Ibidem*, p. 67-68.

³⁶ *Ibidem*, p. 72-75.

La gara din Würzburg planurile sale de evadare au eșuat lamentabil, identitatea i-a fost depistată de către poliția germană și a fost condus la corpul de gardă al închisorii din oraș. A fost chestionat de către un general german, care și-a exprimat admirația față de faptele sale, că într-un interval scurt de timp a parcurs o distanță așa de mare. I-a mărturisit că îl compătimește, că îi aprobă gestul, dar, totuși, sentimentul datoriei nu îi poate flexibiliza comportamentul față de maiorul Gheorghe Caracaș. Ca urmare a fost transportat cu ajutorul a două santinele în lagărul de la Marienburg, în care ofițerii erau tratați corespunzător, locuiau în camere confortabile și erau dotați cu sală de lectură și de muzică³⁷.

Ajuns la finalul actualului studiu, am considerat că se impune formularea următoarelor concluzii:

Maiorul Gheorghe Caracaș reprezintă paradigma ofițerului român implicat în Primul Război Mondial pentru eliberarea Transilvaniei și care în confruntările cu trupele germano-austro-ungare a ajuns prizonier în închisorile germane. Cartea sa, „Din zbuciumul captivității. De la 3 noiembrie 1916 până la 30 iunie 1918”, reprezintă o pledoarie strălucită în favoarea patriotismului, vitejiei soldaților și a sentimentului onoarei militare. Informațiile sale transmit posterității imaginea unui ofițer cu pregătire militară antebelică, riguros și precis în îndeplinirea sarcinilor de război, dar și dotat cu sentimentul demnității, așa cum rezultă din condiția de prizonier, de unde a efectuat mai multe tentative de evadare.

În ziua de 27 ianuarie 1917, când germanii celebrează cu mare fast data nașterii împăratului Wilhelm al II-lea, maiorul Gheorghe Caracaș decide că este momentul de a-și transpune în aplicare planul evadării. Profitând de lipsa de atenție a sentinelor, taie sârma ghimpată care împrejmuia gardul încât să aibă posibilitatea să se strecoare și părăsește lagărul. Strategia a eșuat pe peronul gării din Würzburg, când i-a fost depistată identitatea și revine la condiția de prizonier în lagărul de la Marienburg.

³⁷ *Ibidem*, p. 88-94.